PEDAGOGNING RAQAMLI IMIJINI QADRIYATLI YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH — UNING KASBIY MAQOMI VA IJTIMOIY NUFUZINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA

Karaboyeva Mahliyo Kodirjonovna
Qori Niyoziy nomidagi TPMI tayanch doktoranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.23522662

Annotatsiya. *Mazkur maqolada pedagogning raqamli imijini qadriyatli yondashuv asosida shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari, uning kasbiy maqomi hamda ijtimoiy nufuzini oshirishdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, raqamli ta’lim muhitida pedagogning kasbiy kompetensiyasi, muloqot madaniyati, axloqiy mas’uliyati va ma’naviy qiyofasini namoyon etish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Pedagog raqamli imijini rivojlantirishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayanish, raqamli muloqot odobiga rioya qilish hamda jamoatchilik ishonchini mustahkamlashning ahamiyati asoslab beriladi.*

Kalit so‘zlar: *pedagog, raqamli imij, qadriyatli yondashuv, kasbiy maqom, ijtimoiy nufuz, kasbiy kompetensiya, raqamli ta’lim muhiti, ma’naviy qiyofa, muloqot madaniyati.*

Аннотация. *В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования цифрового имиджа педагога на основе ценностного подхода, а также его значение для повышения профессионального статуса и общественного авторитета педагога. Анализируются возможности цифровой образовательной среды для демонстрации профессиональной компетентности, культуры общения, нравственной ответственности и духовного облика педагога. Обосновывается значимость опоры на национальные и общечеловеческие ценности, соблюдения этических норм цифрового общения и укрепления общественного доверия при формировании цифрового имиджа педагога.*

Ключевые слова: *педагог, цифровой имидж, ценностный подход, профессиональный статус, общественный авторитет, профессиональная компетентность, цифровая образовательная среда, духовный облик, культура общения.*

Abstract. *This article examines the theoretical and practical aspects of developing teachers’ digital image through a value-based approach and its significance in enhancing their professional status and social prestige. It analyzes the opportunities provided by the digital educational environment for demonstrating teachers’ professional competence, communication culture, ethical responsibility, and moral character. The article substantiates the importance of national and universal human values, adherence to digital communication ethics, and strengthening public trust in the process of developing teachers’ digital image.*

Keywords: *teacher, digital image, value-based approach, professional status, social prestige, professional competence, digital educational environment, moral character, communication culture.*

Jahon miqyosida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi, virtual madaniyat ijtimoiy hayotning ajralmas tarkibiy qismiga aylanishi hamda kiberpedagogika sohasining takomillashuvi ta’lim jarayonida pedagog shaxsining namoyon bo‘lish shakllarini ham tubdan o‘zgartirmoqda. Bugungi kunda pedagog nafaqat ta’lim muassasasida bilim beruvchi mutaxassis, balki raqamli makonda ham o‘zining kasbiy kompetensiyasi, ma’naviy qiyofasi, axloqiy pozitsiyasi va ijtimoiy mas’uliyati bilan namuna bo‘luvchi subyekt sifatida namoyon bo‘lmoqda. Xususan,

pedagoglarning ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyati, ularda e’lon qilinayotgan kontentlar mazmuni va raqamli muloqot madaniyati jamiyatning pedagog kasbiga munosabati, ta’lim tizimiga bo‘lgan ishonchi hamda ta’lim jarayoni ishtirokchilarida shakllanadigan ijobiy hissiy munosabatlarga ta’sir ko‘rsatuvchi omillardan biriga aylanmoqda. Mazkur sharoitda pedagogning raqamli imijini shakllantirish jarayonida qadriyatli yondashuvdan foydalanish alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Chunki raqamli makonda tarqatilayotgan axborot va kontentlar nafaqat ma’lumot yetkazish, balki shaxsning dunyoqarashi, xulq-atvori, axloqiy mezonlari va ijtimoiy munosabatlariga ta’sir ko‘rsatish imkoniyatiga ham ega.

Pedagoglarning ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyatida milliy va umuminsoniy qadriyatlar, kasbiy etika, halollik, adolat, mas’uliyat, o‘zaro hurmat, bag‘rikenglik va insonparvarlik tamoyillarining aks etishi ularning raqamli imijini mazmunan boyitish bilan birga, pedagogik kasbning ijtimoiy nufuzini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bunda pedagog tomonidan yaratiladigan raqamli kontentlarning mazmuni, ifoda uslubi, auditoriyaga ta’siri hamda ularda ilgari surilayotgan qadriyatlarning ta’lim-tarbiya maqsadlariga muvofiqligini o‘rganish muhimdir. Shuningdek, pedagoglarning raqamli imijini qadriyatli yondashuv asosida shakllantirish masalasi ta’lim tizimiga nisbatan ijobiy hissiy munosabatni rivojlantirish bilan ham uzviy bog‘liq. Pedagoglarning kasbiy yutuqlari, samarali pedagogik tajribalari, o‘quvchilarning rivojlanishiga qaratilgan tashabbuslari va ma’naviy-ma’rifiy faoliyatini aks ettiruvchi kontentlar jamoatchilikda ta’lim sohasi va pedagogik kasbga nisbatan hurmat, ishonch, qiziqish hamda ijobiy munosabatni shakllantirishga ko‘maklashishi mumkin. Biroq bunday natijaga erishish faqat kontentlar soni yoki auditoriya e’tiborining ortishi bilan belgilanmaydi; ularning mazmuniy sifati, qadriyatlar bilan uyg‘unligi, pedagogning kasbiy etika me’yorlariga rioya qilishi va raqamli muloqotdagi mas’uliyati bilan ham belgilanadi.[2]

J.S. Davisning 2016-yilda nashr etilgan Building a Professional Teaching Identity on Social Media: A Digital Constellation of Selves asarida ijtimoiy tarmoqlarning pedagog kasbiy identifikatsiyasini shakllantirish, kasbiy tajriba almashish va turli auditoriyalar bilan muloqot qilishdagi imkoniyatlari yoritilgan. Muallifning yondashuvidan kelib chiqib, pedagogning raqamli makondagi faoliyati tasodifiy axborot almashinuvi bilan cheklanmasligi, balki kasbiy maqsad, auditoriya ehtiyojlari va axborotning ishonchliligini hisobga olgan holda tashkil etilishi lozim. Bu yondashuv qadriyatli kontent yaratish, pedagogik tajribalarni ommalashtirish va pedagog kasbiga nisbatan ijobiy munosabatni rivojlantirish uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi[4].

Yadi Supriadi, Ratu Sarah Pujasari va Ruslan Ruslan tomonidan 2022-yilda e’lon qilingan Teachers Digital Identity Management towards Their Current e-Professionalism: A Case in Indonesian EFL Context nomli tadqiqotda

pedagoglarning raqamli identifikatsiyasi va elektron kasbiyligi o‘rganilgan. To‘rt nafar ingliz tili o‘qituvchisi ishtirokida o‘tkazilgan tadqiqotda ijtimoiy tarmoqlarni tanlash, kasbiy rivojlanish faoliyati va raqamli identifikatsiya haqidagi xabardorlik masalalari tahlil qilingan. Mualliflar aniqlagan muhim jihatlardan biri — pedagoglarning raqamli identifikatsiyani boshqarish borasidagi tushuncha va tajribasi bir xil emasligidir. Bu esa pedagoglarni raqamli imijni ongli ravishda shakllantirishga, o‘z kontentlarining kasbiy va axloqiy mazmunini baholashga o‘rgatish zarurligini ko‘rsatadi[5].

Shuningdek, UNESCO tomonidan 2024-yilda e’lon qilingan Global citizenship education in a digital age: teacher guidelines qo‘llanmasida raqamli davrda ta’lim oluvchilarda bilim, qadriyat, ko‘nikma va mas’uliyatli munosabatlarni shakllantirishga alohida e’tibor qaratilgan. Qo‘llanmada pedagoglarning o‘quvchilarni jismoniy va raqamli muhitda axloqiy, mas’uliyatli faoliyat yuritishga tayyorlashdagi o‘rni ta’kidlanadi. Ushbu yondashuv pedagogning raqamli imijini qadriyatli mazmun bilan boyitish, raqamli muloqot madaniyatini rivojlantirish va ta’limga nisbatan ijobiy munosabatni qo‘llab-quvvatlash bilan bevosita bog‘liq. Raqamli kommunikatsiya vositalarining jadal rivojlanishi sharoitida milliy madaniyat, ma’naviy meros va tarbiya an’analarini saqlash hamda ularni zamonaviy avlodga yetkazish masalasi yangi mazmun kasb etmoqda. Virtual makon turli madaniyatlar, dunyoqarashlar va axborot oqimlari o‘zaro ta’sirlashadigan muhitga aylangani sababli pedagoglarning raqamli faoliyatini milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish zarurati ortib bormoqda. Bunday sharoitda pedagogning raqamli imiji uning shaxsiy yoki kasbiy qiyofasinigina emas, balki ta’lim-tarbiya jarayonida namoyon etadigan qadriyatlari, madaniy mansubligi va jamiyat oldidagi mas’uliyatini ham ifodalovchi vosita sifatida qaralishi lozim[6].

Milliy madaniyat va tarbiyaning o‘ziga xosligini saqlash deganda, faqat tarixiy urf-odatlarni namoyish etish yoki an’anaviy marosimlarni yoritish tushunilmaydi. Bu, avvalo, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, ustozga ehtirom, halollik, mehnatsevarlik, mehr-oqibat, bag‘rikenglik, vatanparvarlik va ijtimoiy mas’uliyat kabi qadriyatlarni zamonaviy ta’lim mazmuni hamda raqamli muloqotda izchil namoyon etishni anglatadi. Ushbu qadriyatlarning raqamli kontentlarda hayotiy misollar, pedagogik tajribalar, o‘quvchilarning ijodiy ishlari, ma’rifiy videolar va interaktiv materiallar orqali yoritilishi ularning yosh avlod uchun tushunarli va amaliy ahamiyatga ega bo‘lishiga yordam beradi. Shu nuqtayi nazardan, qadriyatli kontent yaratish pedagogning raqamli imijini shakllantirishning muhim yo‘nalishi hisoblanadi. Bunda kontentning mazmuni milliy madaniyatga mosligi, tarbiyaviy ahamiyati, ilmiy va axborot ishonchliligi, inson qadr-qimmatiga hurmat hamda zamonaviy auditoriya ehtiyojlariga muvofiqligi asosida baholanishi lozim. Milliy qadriyatlarni umuminsoniy tamoyillar bilan uyg‘unlashtirish esa pedagogning raqamli faoliyatini tor doiradagi an’analarni targ‘ib qilish bilan cheklab qo‘ymasdan,

turli madaniyat vakillari bilan o‘zaro hurmat va muloqotga asoslangan holda rivojlantirish imkonini beradi. Demak, pedagoglarning raqamli imijini qadriyatli kontentlar orqali rivojlantirish milliy madaniy merosni raqamli avlodga yetkazish, tarbiyaviy g‘oyalarni zamonaviy shakllarda ommalashtirish, pedagog kasbiga nisbatan jamoatchilik ishonchini mustahkamlash va ta’lim tizimining ijtimoiy nufuzini oshirishga xizmat qilishi mumkin. Biroq mazkur natijalarga erishish uchun qadriyatli kontent yaratish tasodifiy faoliyat emas, balki aniq maqsad, mazmun, auditoriya, kasbiy etika va samaradorlik mezonlariga tayangan tizimli pedagogik jarayon sifatida tashkil etilishi zarur.

Xulosa. Olib borilgan nazariy tahlil asosida pedagogning raqamli imijini qadriyatli yondashuv asosida rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimining ma’naviy-tarbiyaviy imkoniyatlarini kengaytiruvchi istiqbolli yo‘nalish, degan xulosaga kelish mumkin. Raqamli makonda pedagog tomonidan yaratiladigan kontentlar uning kasbiy kompetensiyasi, muloqot madaniyati, axloqiy mas’uliyati va milliy qadriyatlarga munosabatini namoyon etadi. Shu sababli raqamli imijni shakllantirishda faqat texnologik ko‘nikmalar yoki tashqi jozibadorlikka emas, balki kontentning tarbiyaviy mazmuni, ma’naviy qiymati va ijtimoiy ta’siriga ham ustuvor ahamiyat berish zarur. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayangan raqamli kontentlar pedagogik tajribalarni ommalashtirish, yosh avlodda ijobiy axloqiy qarashlarni rivojlantirish, milliy madaniy merosga hurmatni mustahkamlash hamda pedagog kasbiga nisbatan ijobiy jamoatchilik munosabatini shakllantirish imkoniyatiga ega. Biroq bu imkoniyatlarning amaliy samarasi kontentning sifati, pedagogning raqamli savodxonligi, auditoriya bilan muloqot xususiyati va qadriyatlarning izchil namoyon etilishiga bog‘liq. Pedagoglar uchun milliy meros, ustoz-shogird an’analari, halollik, mehr-oqibat, kitobxonlik, vatanparvarlik, kasbiy etika va zamonaviy tarbiya masalalarini qamrab oluvchi kontent yo‘nalishlarini ishlab chiqish. Zamonaviy raqamli formatlardan foydalanish Qisqa ma’rifiy videolar, infografikalar, podkastlar, pedagogik voqealar tahlili va interaktiv materiallar orqali qadriyatlarni yoshlar uchun tushunarli shaklda yoritish; Raqamli etika mezonlarini joriy etish; Axborotning haqqoniyligi, o‘quvchilar shaxsiy ma’lumotlarining daxlsizligi, mualliflik huquqi, hurmatli muloqot va kamsitishga yo‘l qo‘ymaslik talablariga amal qilish; Pedagoglarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish; Malaka oshirish dasturlariga raqamli imijni boshqarish, qadriyatli kontent yaratish, media va axborot savodxonligi hamda auditoriya bilan samarali muloqot qilish bo‘yicha mashg‘ulotlarni kiritish. UNESCOning o‘qituvchilar uchun AKT kompetensiyalari doirasi bu yo‘nalishda moslashtirish mumkin bo‘lgan manbalardan biridir. Shu bois pedagoglarning raqamli imijini shakllantirishda qadriyatli yondashuvning imkoniyatlarini ilmiy jihatdan o‘rganish, ijtimoiy tarmoqlarda e’lon qilinayotgan kontentlarning pedagog kasbiga bo‘lgan munosabat va ta’lim tizimiga nisbatan ijobiy hissiy idrokni shakllantirishdagi rolini aniqlash

dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishdagi tadqiqotlar pedagogning raqamli makondagi kasbiy va ma’naviy qiyofasini takomillashtirish, uning ijtimoiy nufuzini mustahkamlash hamda raqamli madaniyat sharoitida ta’lim-tarbiya jarayonining qadriyatli asoslarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar.

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637-son.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni. 2024-yil 1-fevral, O‘RQ-901-son.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarori. 2019-yil 31-dekabr, 1059-son.
4. Davis J.S. Building a Professional Teaching Identity on Social Media: A Digital Constellation of Selves. – Rotterdam: SensePublishers, 2016. – 116 p. https://doi.org/10.1007/978-94-6300-702-3.
5. Supriadi Y., Pujasari R.S., Ruslan R. Teachers’ Digital Identity Management towards Their Current e-Professionalism: A Case in Indonesian EFL Context // Journal of Education, Language Innovation, and Applied Linguistics. – 2022. – Vol. 1, No. 1. – P. 45–55.
6. UNESCO. Global Citizenship Education in a Digital Age: Teacher Guidelines. – Paris: UNESCO, 2024. – 60 p. ISBN 978-92-3-100658-6.